

caven que el *səlīkórñ* s'usava per despullar l'oliva de l'amargor que té, a l'illa de la Rescassa, al mig de l'Estany de Salses s'hi fan *səlīkórñes* junt amb *soldes*. Al Barcarès ha donat un NL, en forma un poc alterada (per influència de *corda*, com sigui que aquestes plantes i semblants, com els vimets, s'han fet servir com a grossos vencills). «*Es səlīkórñes*», veral citat entre *Els Salis* i *El Salí Duran* (1960).

Des del català el mot va passar al fr. *salicorne* i al cast. *salicor* [1513], cosa comprensible pel fet que la zona Val-Alacant ha estat sempre la gran exportadora de barrella, i que en castellà hi hagué reducció fonètica de *-rn* es comprova per la variant *salicón* de la Manxa, i *salicuerno* d'altres; cf. Colmeiro, *Enum* iv, 533, 535, 544, 546; Steiger, *VRom* ii, 63, 69n.; Bloch; *DECH* iv, 131b26-40.

Salnitre [1371, JMarc i doc. de c. 1460, *CoDoACA* xxii, 156; c 1500]; Jer. Pau recomana evitar de dir «*salnitre* per *salnitres*» (*Regles d'evitar* vocables *grossers*); compost amb el ll. *nitrum* id.; per influència de *salmorra* és digué sovint *salnitre* (o *-mitra*, fem com aquell): «morrutort --- saquet de *salnitre* --- saquet de favons ---», Cervera, a. 1373 (*BALB* vi, 197); «que la Ciutat prestàs a Mn. Jn. de C --- deu quintars de *salnitra* de aquella que dita Ciutat té --- per a la barxa --- ab la qual anaven molts comanadós en Rodes --- assitiat pel Turc», *Arđuts*, 29-viii-1499; «Tirant comprà una fel de balena, la qual era molt vella, e pres agent viu, e *salmitre*, e vidriol romà, ab altres materials, e féu de tot unguent --- e posà n per totes les bombardes e --- totes se romperen», *Tirant* (probt. ja de Galba, comprovat a l'ed princ., § 304, Riq., 854)

«*Salmitre*: suor de terra' nitrum», Busa-N. 1507: no hi figura (ni en l'ed. 1562), la variant *salnitre* que Alart cita d'una ed. tardana del Nebrissa català s. v *baurrach*; «ADROGUES: rejalgat --- *salitre* o *salmitre*: salnitrum, sofre ---», OPou (*ThPu*, 199). Encara avui hi ha qui ho diu amb m en el P. Val: «Font del *salmitre* o *samitre*» a Busot (1963). La forma assimilada *salitre* (comparable als port. *moleiro* < *molnetro* i *es-mola* < *esmolna* ELEMOSYNA) va passar del cat. al cast *salitre* [1490], i també es troba alguns cops en català, però es mira com a menys castissa: «nos fassen mercè de tota la pólvora i metxa poran --- en Girona no se'n troba, per falta de *salitre*» 1597 (*RRL* lx, 58), «Tractat del *salitre*, modo de fer-lo i refinar-lo, tret aví de la pràctica que aportan diferents autors» Mall, a 1640 (JMBover, *BiEscrBal* ii, 687). *Salnitros* [«nitriaria», Busa-N; Belv]. *Salnitreira*. *Salnitreteria* [*salr*, Lab]

El sinònim *salpetra* provinent de SAL PETREA (com fr *salpêtre*), per via sàvia, també apareix de vegades en català «carga d'alum 1 s, 1 dr.; carga de *salpetra*, 1 s, 1 dr; carga de pastel ---», Lleuda de Cotlliure de 1249 (*RRL* iv, 250); «la pólvora, per dit concell fou delibèrat fossen 200 quintars, però no se'n trobà --- sinó --- sal petra e soffre», Diet Municipal de Barcelona, 2-ix-1487.

Salmorra [1371, JMarc; 1372 Bna, *AleM*]; format amb ll MÜRĪA¹² (probt conservat en el nom de *La*

Múria, poblet agregat a Bisaurri, entre Benasc i Les Pauls, on hi ha una renomada font salobre, 1965); «féu portar *sal morra*, e fregaven-li les naffres», St-VicentF, *Quar.*, 320 125. La forma primitiva en *-ora* sembla que es mantenia encara a mj. S. xiv, judicant pel verb derivat *salmorar* 'confitar amb salmorra', en un doc. ross. de 1344: «per *salmorar* vayratz --- vayratz *salmoratx* o graneýatz de sal» (*InVLc*). En general tenim *-rr-*: «*salmorra*: muria; *salmorra*, suor de salat, de sal adobada, de arencs' halec, salsugo ---», Busa-N. «Pernil o bacó de porc --- la *salmorra*' salsugo, -inis; greix dols o la mantega de porc ---», «*salmorra* per al peix: muria, salsugo»; «dàtils --- olives *salmorrades*: halmades, colymbades», OPou (*ThPu*, 198, 67, 197). S'usa encara avui en tot el domini: cat. centr. *səl-mōrā*; val.: «el ramet de pastor el posen en *salmōra*» V. de Gallinera; en part sense la *-l-*: «el raïm de pastor el conserven posant-lo en *samoōra*» Sumacàrcer, «les tàperes es conserven en *samoōra*» Montesa (1962), men. *salmorru* (*AORBB* iii, 61): totes dues alteracions semblen causades per influència del nom de la galeta de barco, que era *massamorro* (car amb el massamorro es menjaven a les naus les carns salades en salmorra), cf., supra, *salmitre* > *samitre* Martí Gadea (*Tipos y Mod T del Xè* II, 34) li posa o oberta Formes romàniques veïnes: arag *salmuerra*, *salmorrada* (Borao), a-arag. *salmorrada* (*BDC* xxiv); a la Vall de Broto diuen *salmuerra* «a todo aquello que tiene un sabor excesivamente salado viene del líquido salitroso que se desprende de los perniles, unos días después de salados y guardados en sitio seco» (A Satué, 1972) De *salmorrar* és manllevat l'ar. marroquí *šarmāl* «faire mariner dans la saumure» Colin (*Recueil de Textes en Arabe Marocain* I, p. 10).

Salpàs o *salpassa* 'aspersió de sal amb el salpasser', del ll eclesiàstic *salsparso*¹³ (format amb *sparsio*, derivat de *spargere* 'espargir', 'tirar aspergis', amb evolució de la terminació, en part perdent la *-o* (com en *aparici*, *prefaci*, cat antiq *passi*), en part tornant-la *-a* d'acord amb el gènere femení (tal com en *la passa* 'epidèmia' < *PASSIO*) «Diable --- aquest és pitjor, que ab senyal de crou ne de *salpassa* no se'n pot hom gardar», Descloet (§ 104, *NCL* iii, 167 2); «una pica de *salpassa*» 'pica per a aigua beneïta' Bna a 1433 (*BABL* vii, 118). *Salpàs*. «enrenvironaments que l bispe fa, ab *salpàs*, en aviron de l'autar», *VidesR*, 270r1, n 8. Aquesta és la forma que fins avui es manté en moltes comarques del N, aplicada espt. a «l'acte de passar el capellà per les cases, en temps de Pasqua, beneït la sal i l'aigua, que li ofereixen en un plat» a Ripoll (Romeu i Fig, *RDTP* vii, 312) O a Menorca: «fer el *salpàs* [notem el, no pas es] «anar (un comissionat llec del capellà) per les possessions del terme recollint el tribut o delme que es deu a l'església» (St Climent de Mussuptà, 1964).

D'altra banda *salpassa* en el P Val i Eiv *Salpassa* 'salpàs', EnrValor-J G M (1950-55). Un poc alterat vulgarment, en certs llocs «*La Serpa* < *s* > *sa* o els òs-òus la cerimònia de beneir lo clèro les cases en alguns pòbles el dimàs o dimecres sant --- se fa en lo *sal-*